

Peil.Mondelinge taalvaardigheid

Einde basisonderwijs

2016-2017

Inspectie van het Onderwijs
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Inspectie van het Onderwijs
*Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap*

Mondelinge taalvaardigheid in beeld

Thea Manders
Marleen van der Lubbe

Programma

- Peil.onderwijs algemeen
- Peil.MTV einde basisonderwijs
 - Opzet
 - Onderwijsleerproces
 - Thuistaalsituatie
 - Prestaties
 - Verschillen tussen scholen en leerlingen
- Reflectiewijzer
- In gesprek

Peilingsonderzoek

- Van 1987–2014 door Stichting Cito in opdracht van OCW
- In 2014 regie naar de inspectie -> Peil. onderwijs
 - Jaarlijkse meting taal en rekenen en variabele peilingen
 - Herpositionering: relevante peilingen die voor meer partijen van betekenis zijn.
- Zicht op resultaten, ontwikkeling in resultaten en resultaten in relatie tot het onderwijsleerproces
- Doel: Basis voor dialoog over inhoud, kwaliteit en niveau van het onderwijs

Het onderzoek

- Op basis van domeinbeschrijving (en reviewstudie)
- Representatieve steekproef van scholen
- Vrijwillige deelname
- Gescheiden van instellingstoezicht
- Instrumentontwikkeling en veldwerk door externen (via NRO)

MTV einde BaO:

- Schooljaar 2016/2017
- Representatieve steekproef van 120 basisscholen met 2324 basisschoolleerlingen groep 8
- KBA Nijmegen, Radboud Universiteit, Expertisecentrum Nederlands, Bureau ICE en ResearchNed

Opzet Peil.MTV einde BaO

- Uitgangspunt kerndoelen en referentieniveaus MTV
- Domeinbeschrijving ontwikkeld door SLO

Instrumentarium ontwikkeld voor de afzonderlijke subdomeinen:

- luisteren: digitale toets
- spreken: vlog over winnen straatprijs
- gesprekken: gesprek over organiseren goede doelenactie

Standaardbepaling o.l.v. CvTE

- Leerlingvragenlijst: thuistaalsituatie en MTV in de klas
- Schoolleidersvragenlijst: inrichting onderwijs in MTV
- Verdiepend onderzoek d.m.v. interviews en observaties op 15 scholen naar onderwijsleerproces in de klas en leerkrachthandelen

ONDERWIJSLEERPROCES

Waar hebben we naar gekeken?

- **Schoolbeleid**: leerdoelen, nascholing leerkrachten, leerkrachtcompetenties, rol schoolleider en team, betrokkenheid bestuur
- **Leerstofaanbod**: methode en materiaal, gebruik en herkomst lesdoelen, leerlijnen, didactisch handelen
- **Zicht op ontwikkeling**: volgen en registreren vorderingen, differentiatie en gerichte ondersteuning
- **Onderwijstijd**: tijd voor mtv algemeen en in groep 8, gerichte aandacht voor subdomeinen bij taal/andere vakken, frequentie taalactiviteiten in groep 8
- **Ervaren belemmeringen en positieve elementen**

Het concept mondelinge taalvaardigheid

- Informatie uit verschillende bronnen:
 - Schoolleidersvragenlijst
 - Lesobservaties lessen mtv / wereldoriëntatie
 - Interviews met leerkrachten
- Beeld niet altijd eenduidig
 - Intentioneel versus incidenteel
 - Interpretatieverschillen

Dit zien we met name bij:

- Tijd besteed aan/aandacht voor mondelinge taalvaardigheid
- Registreren vorderingen/differentiëren/gerichte ondersteuning
- Nascholing leerkrachten

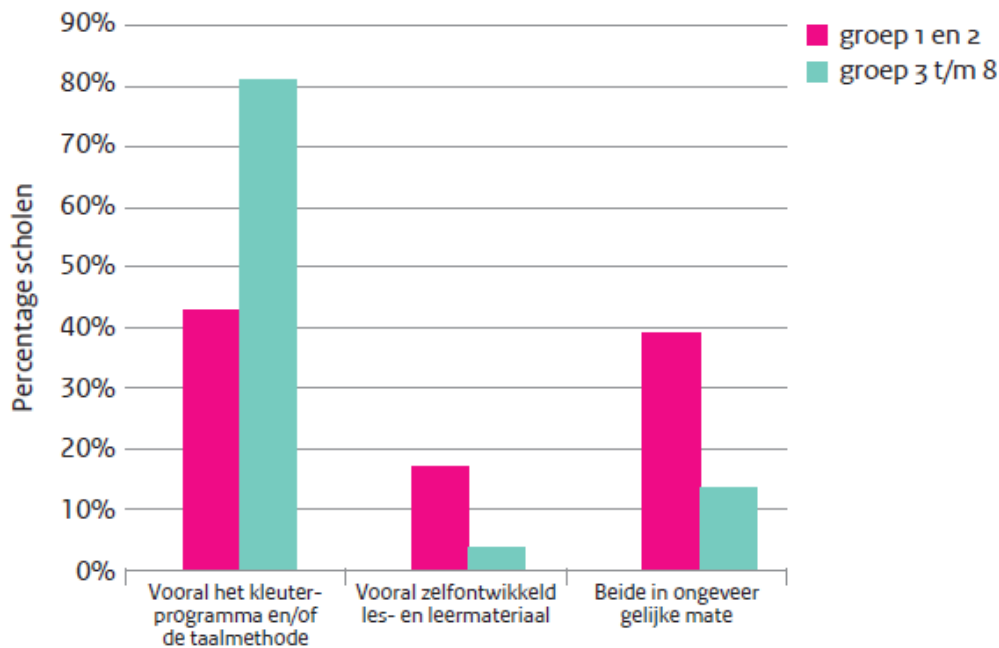
Schoolbeleid

- 40% van scholen heeft geen MTV-doelen het school- of taalbeleidsplan, zowel niet globaal als expliciet
- Doelen over het algemeen gebaseerd op kerndoelen of taalmethode. 20% noemt referentieniveaus als basis voor de doelen.
- Nascholing op het gebied van MTV (in afgelopen 3 jaar) komt weinig voor
- Op 13% van de scholen heeft teamlid opleiding tot taalcoördinator gevolgd
- Weinig samenwerking tussen leerkrachten als het gaat om het ontwikkelen van onderwijs op het gebied van MTV
- Betrokkenheid van het schoolbestuur bij het onderwijs in MTV is over het algemeen beperkt (visie op MTV, zicht op kwaliteit, bespreken met schooleider)

Leerstofaanbod

Figuur 1.2a – Gebruik van lesmethoden en -materialen voor mondelinge taalvaardigheid in groep 1 & 2 en groep 3 tot en met 8 (n=105-108)

- In interviews geeft de helft van de leerkrachten aan lesdoelen en –activiteiten uit methode te halen. Aantal leerkrachten haalt wel doelen uit methode, maar werkt zelf activiteiten uit of bepaalt beide zelf, bijv. uit onvrede met methode.

Registratie vorderingen

Figuur 1.3a – Registratie (dat wil zeggen digitaal of schriftelijk vastleggen) vorderingen bij luisteren, spreken en gesprekken van de leerlingen in groep 1 & 2 en in groep 3 tot en met 8 (n=102-110)

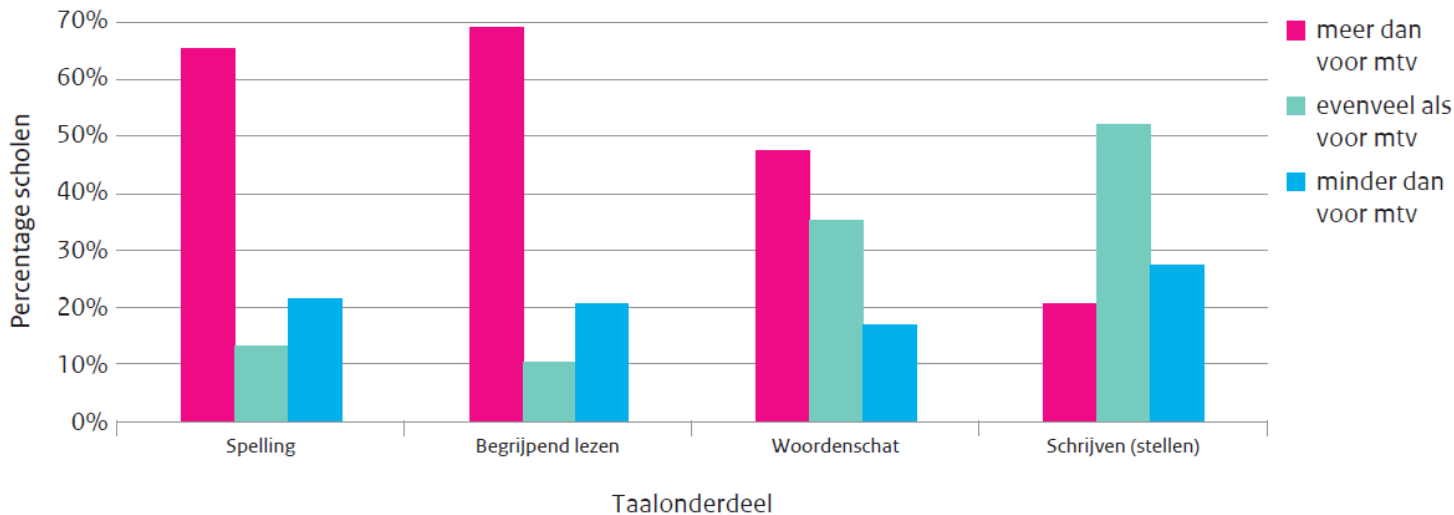

- Groep 3 t/m 8: 20% van de scholen registreert op alle 3 de subdomeinen en gebruikt daarvoor voornamelijk observaties en methodegebonden toetsen.
- Verschil schoolleiders-leerkrachten: leerkrachten signaleren gebrek aan toetsen

Tijd

Figuur 1.4b – Onderwijstijd in groep 8 voor andere taalonderdelen in verhouding tot mondelinge taalvaardigheid (mtv; n=106-107)

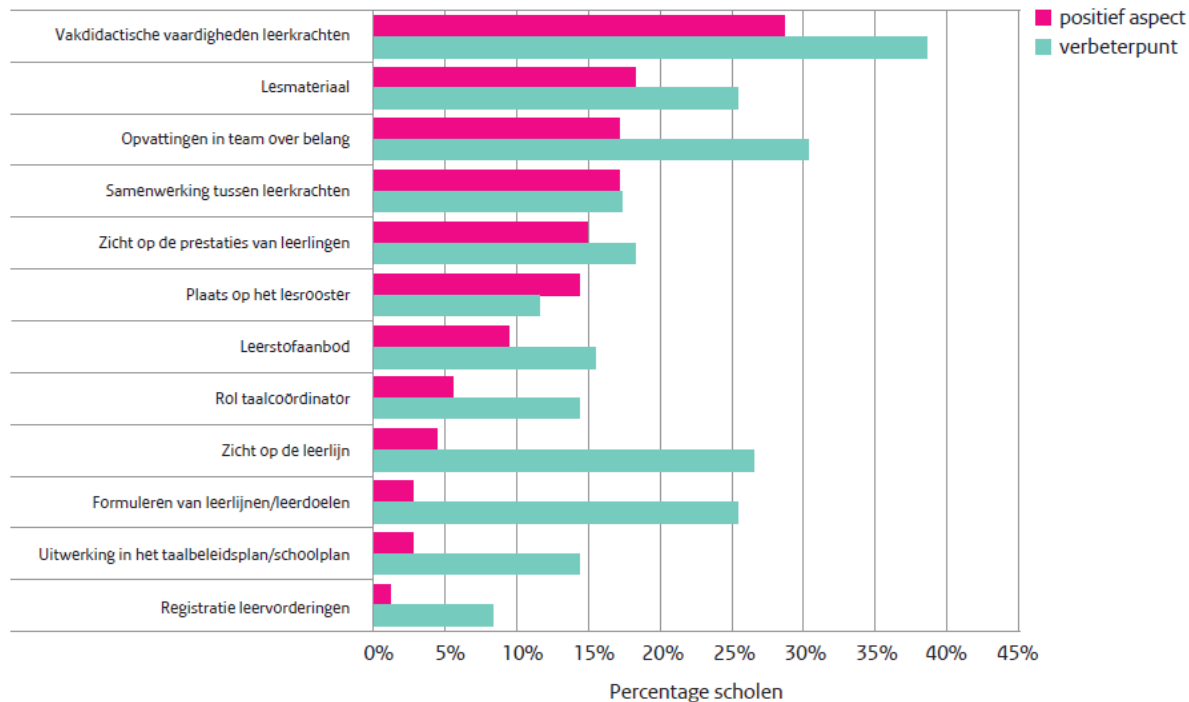
- Hoeveelheid tijd besteed aan MTV in kleutergroepen groter dan in groep 3 t/m 8. Bijna de helft van de scholen besteedt in groep 3 t/m 8 maximaal een kwart van het totale taalonderwijs aan MTV.
- Verschil schoolleider- leerkrachten: Merendeel leerkrachten vindt alle taalonderdelen even belangrijk; ook relatief grote groep die aangeeft MTV minder belangrijk te vinden dan andere taalonderdelen (conform methode).

Ervaren belemmeringen en positieve elementen

Top 3 ervaren belemmeringen: onvoldoende geschikte toetsen, grote niveauverschillen tussen leerlingen, onvoldoende zicht op de leerlijn

Figuur 1.5b – Positieve elementen en verbeterpunten mondelinge taalvaardigheid (n=105-109), meerdere antwoorden mogelijk

THUISTAALSITUATIE

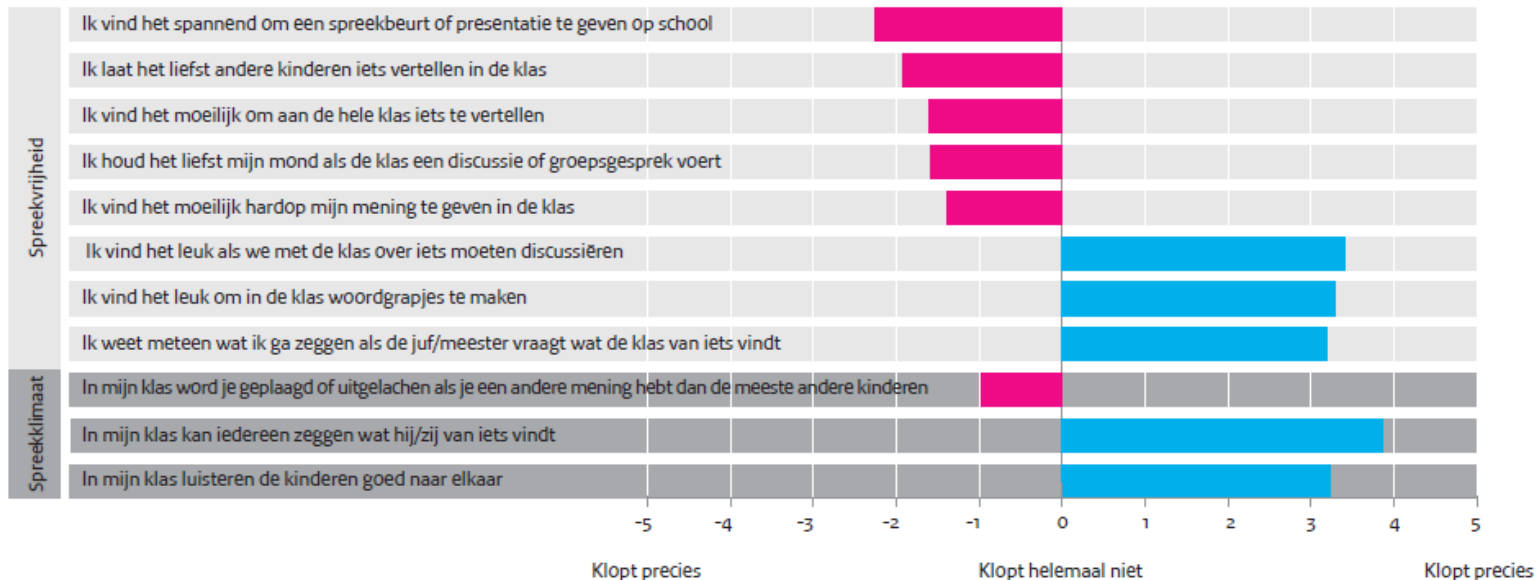
Taalactiviteiten thuis

- Leerlingen kijken het vaakst naar een vlog of een filmpje op het internet (77 % vaker dan 2 keer per week); ouders kijken volgens hun kinderen het vaakst naar het journaal op tv.
- Zowel ouders als leerlingen lezen volgens de leerlingen weinig voor hun plezier (meer dan een kwart doet dit nooit).
- Bij vrijwel alle leerlingen is thuis een computer, laptop of Ipad met internetverbinding; ruim 2/3 beschikt thuis over kranten, tijdschriften en een abonnement voor de bibliotheek en bij meer dan de helft van de leerlingen zijn meer dan 50 boeken aanwezig.
- De taalactiviteiten die leerlingen thuis uitvoeren, die ze samen met hun ouders uitvoeren en die zij ouders zien uitvoeren, hangen onderling sterk samen.
- De aanwezigheid van taaldragers hangt vooral samen met de mate waarin de ouders taalactiviteiten ontplooiën.

Spreekklimaat en spreekvrijheid

Figuur 2.4a – Gemiddelde score per stelling uit de vragenlijst over de ervaren spreekvrijheid en het ervaren spreekklimaat. 1 staat hier voor klopt helemaal niet en 5 voor klopt precies¹⁴

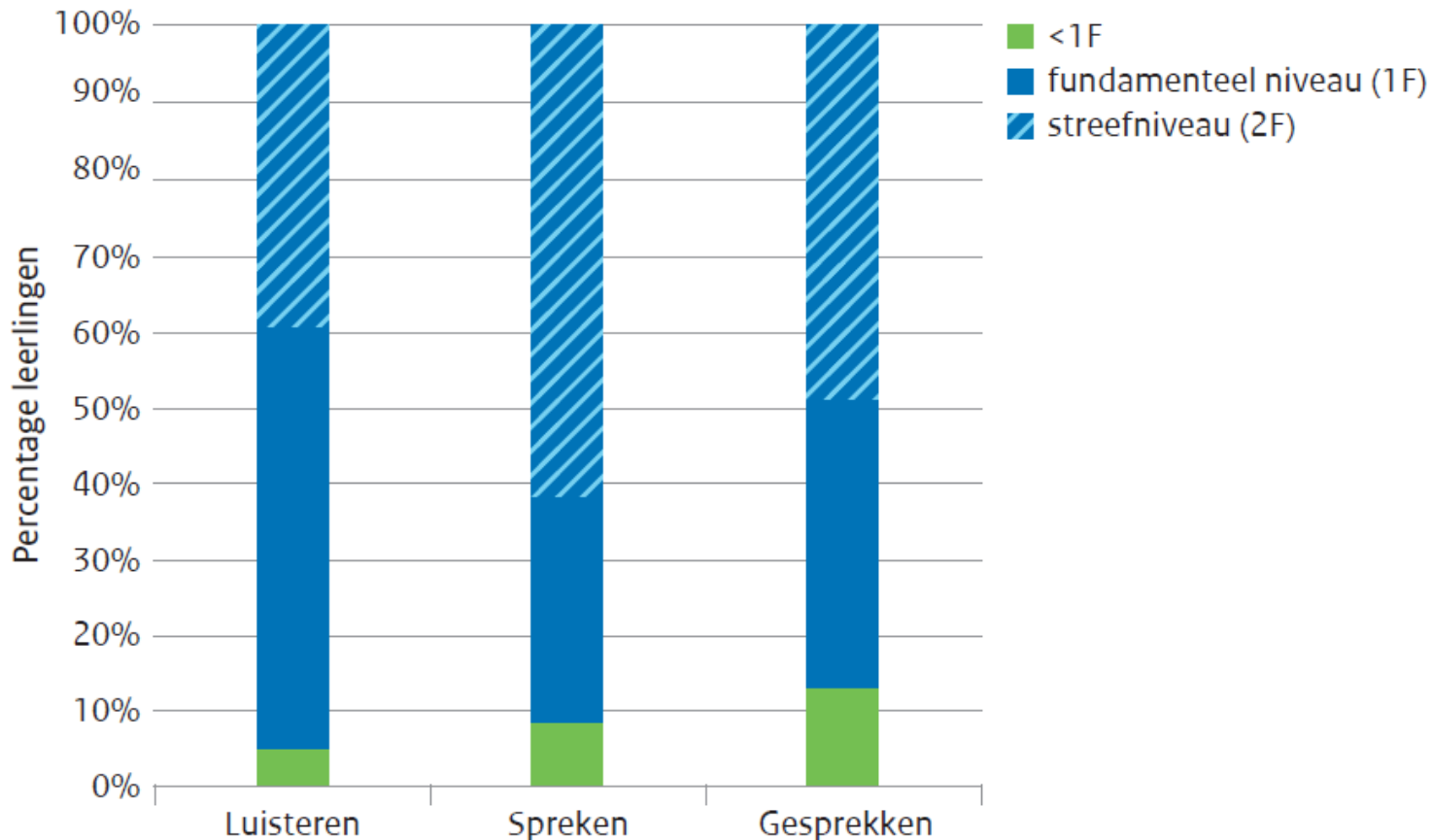
PRESTATIES

Figuur 3.2.1a – Percentage leerlingen per referentieniveau per subdomein

($n_{\text{luisteren}} = 1531$, $n_{\text{spreken}} = 1365$, $n_{\text{gesprekken}} = 1380$)

Luisteren

- Twee taken: luisteren naar instructie en luisteren naar radio, en televisie en gesproken tekst op internet.
- Twee taakkenmerken: begrijpen en interpreteren
- Toetsen door middel van video- en audiofragmenten met tekstkenmerken zoals beschreven in referentiekader

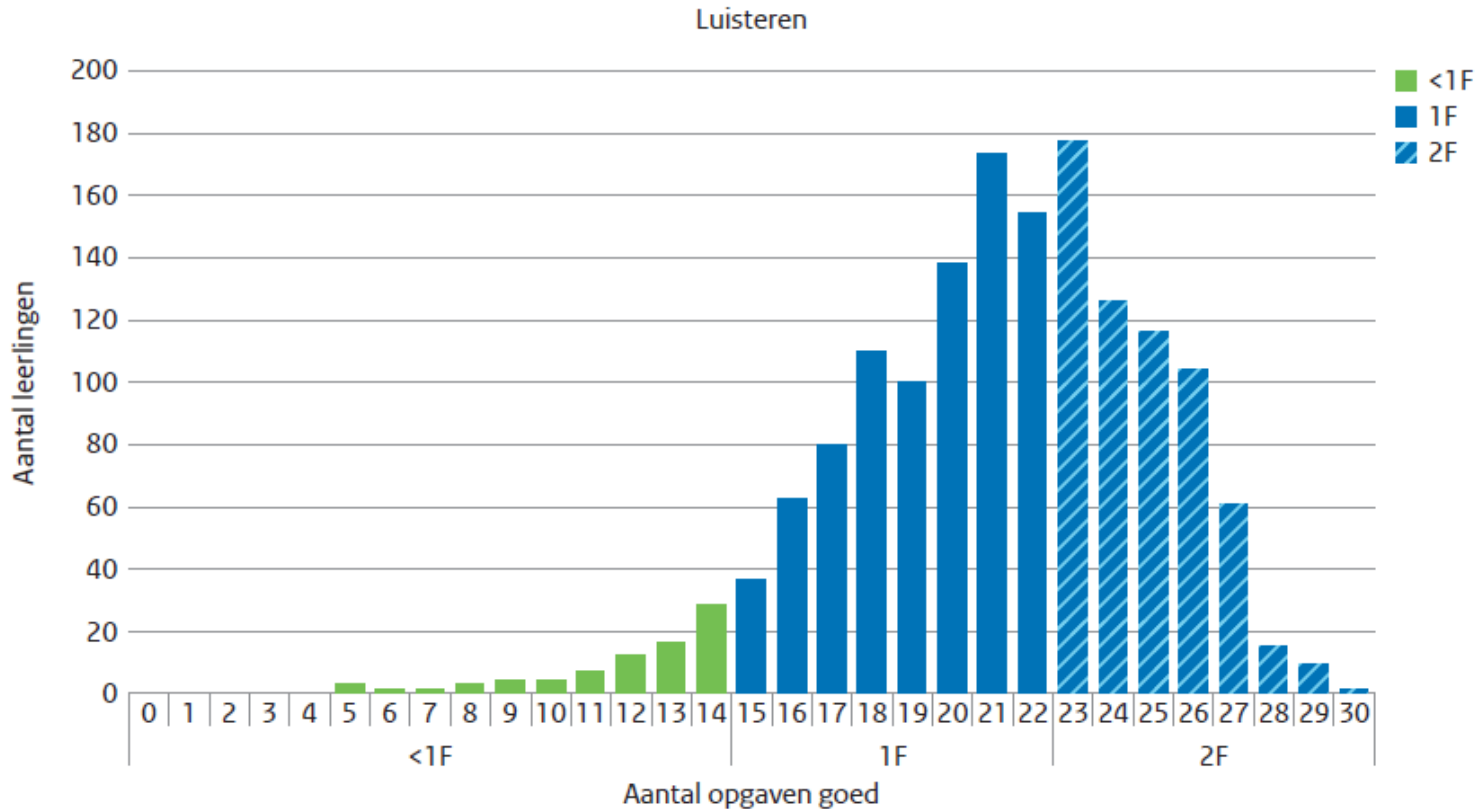
De familie Heuf doet mee aan een experiment waarin ze een week lang minder leefgeld krijgen (65 euro).

De familie Heuf krijgt leefgeld. Wat kunnen ze kopen van het leefgeld? Kies de twee goede antwoorden.

afwasmiddel	0,5
bananen	0,5
een simkaart	0
een spelletje	0
sportschoenen	0

Figuur 3.2.2a – Scores op de toets luisteren (n=1531)

- Gemiddeld wordt *begrijpen* even moeilijk ervaren als *interpreteren*
- Geen specifiek taak- of tekstkenmerk dat verschillen tussen groepen typeert

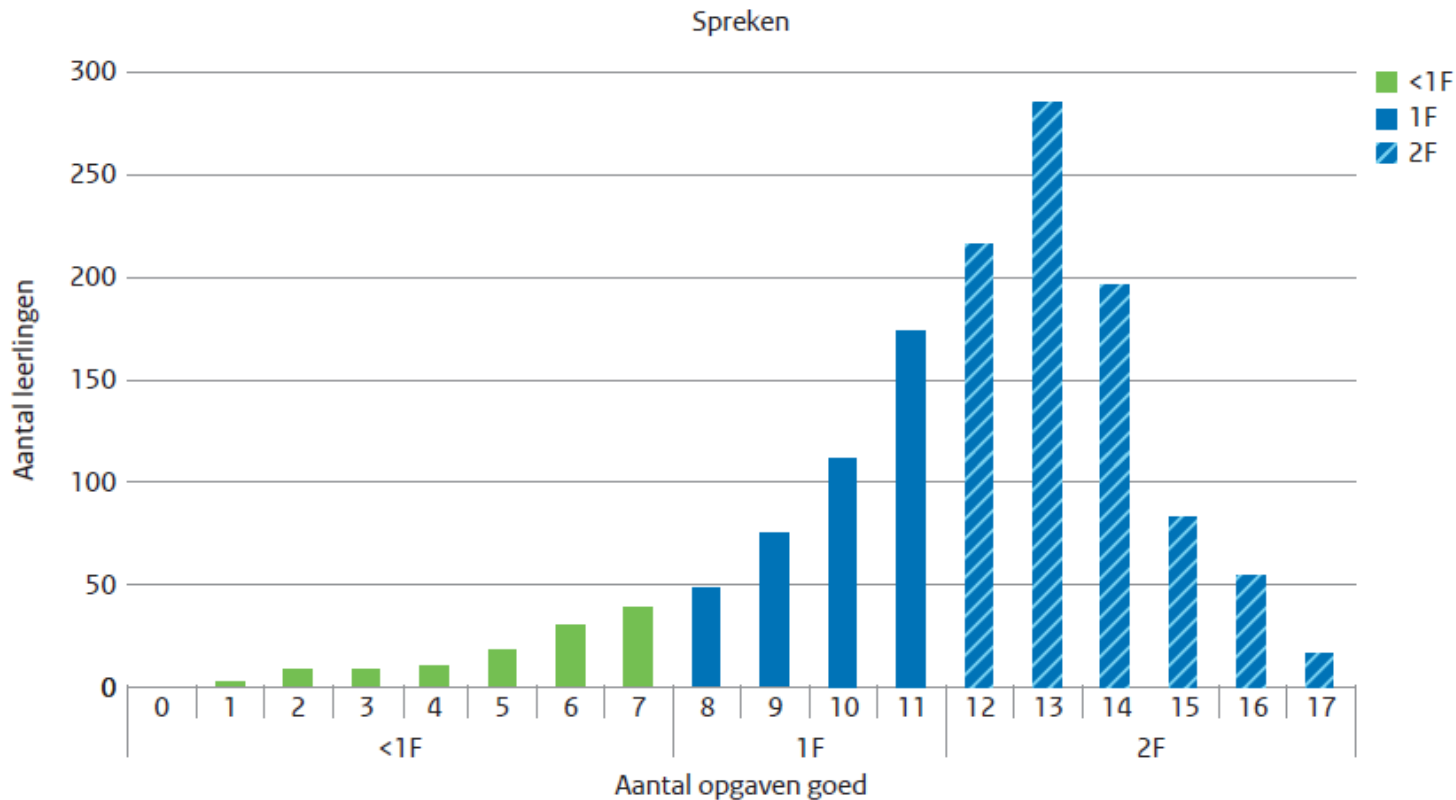

Spreeken

- Eén taak: het houden van een monoloog
- Vijf taakkenmerken:
 - Samenhang (SH)
 - Afstemming op doel (AD)
 - Afstemming op publiek (AP)
 - Woordgebruik en woordenschat (WW)
 - Vloeiendheid, verstaanbaarheid en grammaticale beheersing (VVG)
- + randvoorwaarde: De uitvoering van de opdracht (UV)
- Vlog over winnen straatprijs.
 - Voorafgaand gestandaardiseerde instructie met voorbeelden vlogs
 - Voorbereiding a.d.h.v. spreekhulp (max. 15 minuten)
 - Steekwoorden mochten gebruikt worden bij opname

Figuur 3.2.3b – Scores op de toets spreken (n=1365)

- Gemiddeld hoogste beoordeling op VVG en laagste beoordeling op AP
- Leerlingen <1F gemiddeld meer moeite met WW dan leerlingen op 1F en hoger

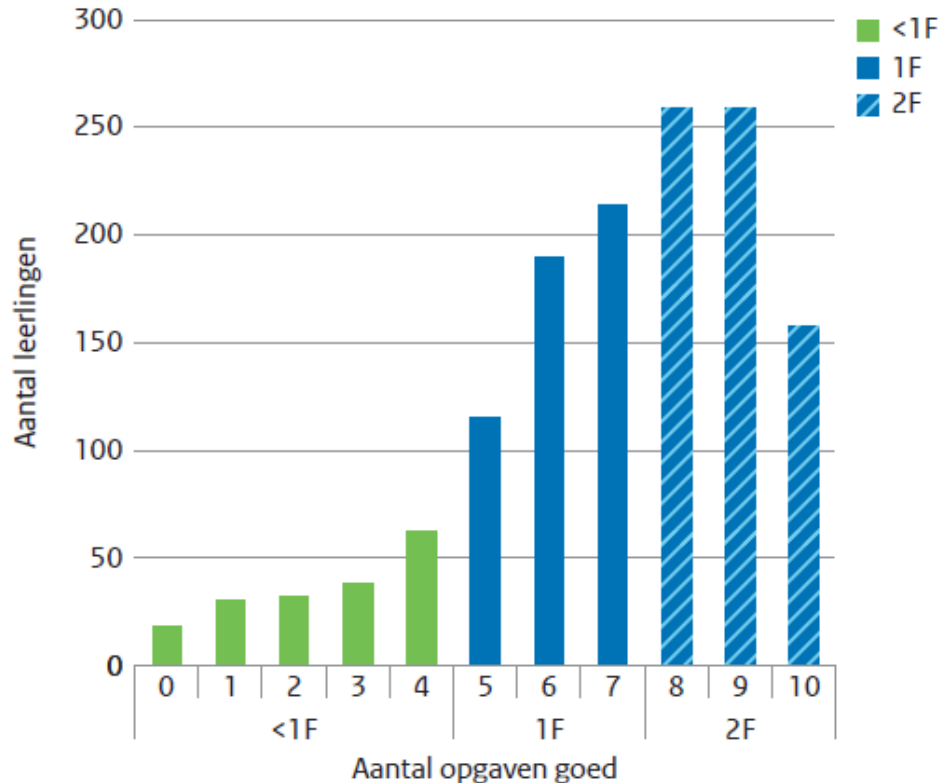

Gesprekken

- Eén taak: deelnemen aan discussie en overleg
- Vier taakkenmerken:
 - Beurten nemen en bijdragen aan samenhang (BS)
 - Afstemming op doel (AD)
 - Afstemming op gesprekspartner (AP)
 - Woordgebruik en woordenschat en vloeiendheid, verstaanbaarheid en grammaticale beheersing (WW-VVG)+ randvoorwaarde: Kwaliteit van de inhoud (KI)
- Gesprek tussen 3 leerlingen over organiseren goede doelenactie
 - Gesprekskaart met te bespreken onderwerpen (aard goede doel, soort inzamelactie, planning)
 - Eigen gesprekshulp met rol of positie in het gesprek

Figuur 3.2.4b – Scoreverdeling op de toets gesprekken (n=1380)

- Gemiddeld hoogste beoordeling op WW-VVG en laagste beoordeling op KI
- Alleen 2F-leerlingen scoren op KI significant lager dan op alle andere kenmerken. Leerlingen die lager dan 2F scoren evenveel moeite met KI als BS

Trends

Luistervaardigheid daalt licht

Spreekvaardigheid stabiel

- Luistervaardigheid: in 2007 gemiddeld 71% van de items goed gemaakt; in 2017 64% van de vragen correct werd beantwoord
- Spreekvaardigheid: op detailniveau kleine verschillen met 2010, zowel in positieve als negatieve zin. Bijv. minder aarzelend spreken in 2017.

VERSCHILLEN TUSSEN SCHOLEN EN LEERLINGEN

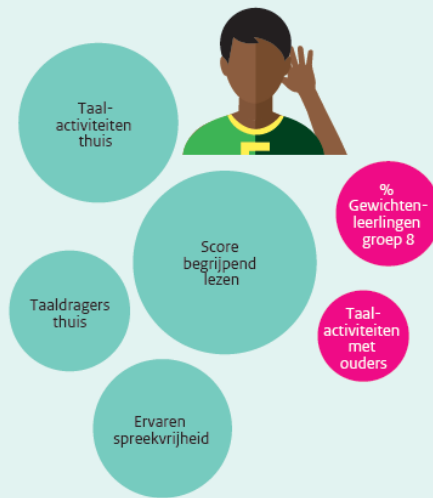

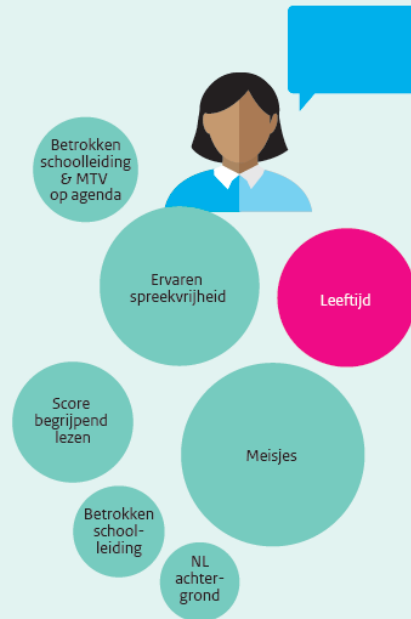
Samenhang tussen leerlingprestaties en school- en leerlingkenmerken

Luistervaardigheid

Spreekvaardigheid

Gespreksvaardigheid

- 6%, 18% en 17% van de prestatieverschillen op de luister-, spreek- en gesprekstaak is toe te schrijven aan de school en haar omgeving
- Samenhang met rol van de schoolleiding, de betrokkenheid van het schoolbestuur en het spreekklimaat
- Vooral samenhang met leerlingkenmerken (spreekvrijheid, begrijpend lezen)

REFLECTIE IN FOCUSGROEP

Opzet focusgroep

- Conceptrapport
- Hoe kunnen we de resultaten duiden? Wat kunnen ze betekenen voor onderwijs, beleid en onderzoek?
- Focusgroep: 10 experts, vanuit onderwijspraktijk, onderzoek en beleid

Aanbevelingen focusgroep onderwijspraktijk MTV

- Bewustzijn – belang MTV *'Het belang van mondelinge taalvaardigheden kan moeilijk worden overschat.'*
- Gedeelde visie: wat verstaan we onder MTV?
- Bekendheid referentieniveaus
- Doorgaande leerlijn, tussendoelen
- Geïntegreerde aanpak, MTV bij andere vakken = win – win
- Rol taalcoördinator
- Relatie met referentieniveaus meer expliciet in methoden
- Training en scholing

Aanbevelingen focusgroep onderwijsbeleid MTV

- Bekendheid referentieniveaus bevorderen
- Bekendheid ondersteunende materialen bevorderen, bijvoorbeeld 'Leerstoflijnen mondelinge taalvaardigheid beschreven', SLO
- Stimuleren van een kritische houding
- Stimuleren van geïntegreerde aanpak
- Tijd en capaciteit voor resultaatgerichte en effectieve aanpak: meer tijd voor de taalcoördinator

Aanbevelingen focusgroep onderzoek MTV

- Meer zicht op ontwikkelingslijn zodat duidelijk is wat je op een bepaalde leeftijd mag verwachten en wat de volgende stap in de ontwikkeling is.
- Effectonderzoek didactieken: welke aanpakken zijn succesvol?

REFLECTIEWIJZER

Inspectie van het Onderwijs
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Reflectiewijzer Mondelinge taalvaardigheid

Opzet en doel reflectiewijzer

- Uitnodigen tot gesprek binnen team, reflecteren op MTV-onderwijs
- Richtinggevende vragen (voorkant waaier) over:
 - Mondelinge taalonderwijs op de school
 - Leerstofaanbod
 - Tijd voor mondelinge taalvaardigheid
 - Didactische competenties van de leerkrachten
 - Zicht op ontwikkeling
- Achterkant waaier: bij elk onderwerp verwijzingen voor meer informatie of inspiratie
- Tzt ook aanvullende informatie op internet, bij elk onderwerp. Zoals voorbeeldles Spreken en Gesprekken (SLO); artikel over opbrengstgericht werken bij MTV; observatie-instrumenten.

ONTSLUITING RESULTATEN

- WWW.PEILPUNT.NL -> kopje Mondelinge taalvaardigheid
 - Belangrijkste resultaten kort beschreven
 - Downloaden rapport en onderliggende technische rapporten
 - Downloaden reflectiewijzer
 - Downloaden video's met beoordelingscriteria
- Reflectiewijzer week 1 april verzonden aan alle taalcoördinatoren
- Uitgewerkte lessen spreken en gesprekken op niveau 1F/1S op : <https://www.slo.nl/peiling-praktijk>
- Nieuwsbrief inspectie en andere organisaties
- Artikelen in diverse tijdschriften: MeerTaal, JSW, ...

VRAGEN

**BEDANKT VOOR UW
AANDACHT!**